

Життя та діяльність Преосвященного Федора (Олександра Рафальського). 1895-1955

Родина Рафальських була відома на Волині і навіть у всій Російській імперії; їх рід в кожному поколінні мав священників. Преосвящений Антоній Рафальський був у 1834 році призначений першим єпископом Варшавської православної кафедри, згодом займав надзвичайно важливе становище в Російській православній церкві як Митрополит Санкт-Петербурзький і Новгородський, тобто один із трьох першоієрархів з перебуванням в столиці імперії.

В книзі польського історика С. Кардашевича «Давні події міста Острога» (Краків, Варшава. 1913 р.) в описі церков міста Острога знаходимо і опис Воскресенської церкви, що на Новому місті, і дізнаємось, що настоятелем її на початку XIX століття був о. Антоній Рафальський, пізніше митрополит Санкт-Петербурзький.

Батьком іще одного архіпастиря із Рафальських був священник о. Порфирій –Луцький протоієрей, а матір'ю Євдокія – дочка священника. 21 жовтня 1895 року у них народився син, який при хрещенні одержав ім'я Олександр, на честь св. Великого Князя Олександра Невського.

Олександр жив і навчався на Волині, там закінчив Духовне училище, а в 1914 році повний курс Житомирської Духовної семінарії. В 1918 році Олександр закінчив фізико-математичний факультет Свято-Володимирського Київського університету. В 1923 році одружився. На жаль, його вибір виявився невдалим і сім'я розпалась. 12 травня 1920 року він приймає дияконський сан від Преосвященного Діонісія (Валединського), Єпископа Кременецького, пізніше – Митрополита Варшавського і всієї Польщі, а через тиждень, 20 травня, цей же єпископ рукоположив диякона Олександра в сан священника. З 1924 року по 1928 рік о. Олександр вчиться на Богословському факультеті Варшавського університету, закінчує його із званням магістра богословських наук.

Як бачимо, о. Олександр був дуже освіченою людиною, адже мав дві вищі освіти, що на той час було рідкістю. В 30-их роках о. Олександр одержує призначення настоятелем Богоявленського Кафедрального собору в м. Острозі. Другим священником був о. Михаїл Рихлицький, а дияконом – Кирило Мазур. Приїхав о. Олександр в Острог самотнім, жінка під час громадянської війни втекла з білим офіцером в Західну Європу. Окрім керівництва парафією, займається він і благоїдною та педагогічною діяльністю, викладаючи Закон Божий в державній польській гімназії. На

Життя та діяльність Преосвященного Федора (Олександра Рафальського). 1895-1955

одній із світлин він сфотографований зі старшим учнівським хором. Зліва – регент хору Володимир Йосипович Криницький, справа – Шашкевич, який пізніше став соборним дияконом.

Активно співпрацював о. Олександр в Російському благодійному товаристві, яке очолював доктор С. К. Храневич.

В ці роки, будучи ученицею, я і познайомилася з цим добрим священиком, талановитим, енергійним, врівноваженим і завжди доброзичливим пастирем. Отець Олександр дуже любив дітей, охоче з нами спілкувався, завжди знаходив для нас час, цікавився нашими шкільними успіхами. Ми любили, ідучи зі школи, забігти в його самотню квартиру, занести йому перші весняні квіти і, мабуть, наші відвідини скрашували і оживляли його самотнє життя.

Відправляючи службу Богу, він умів створювати особливу атмосферу духовності, зосередженості, святковості, чому сприяв і його чудовий тенор, яким він майстерно володів. Відзначали його голос і правлячі архієреї. Прослуживши на парафіях 16 років, (1936 р.), він був нагороджений всіма нагородами, якими можна було нагородити священика, і мав високе звання митрофорного протоієрея.

3 17 вересня 1939 року, коли на Західну Україну увійшли радянські війська, життя церковних парафій і священиків значно ускладнилось. Адже церква опинилась в атеїстичній державі, де влада вважала її ворогом державної ідеології.

Незабаром почалася II світова війна. Враховуючи досвід і бездоганне служіння пастирське, собор єпископів Автономної Православної Церкви України запропонував Митрофорному протоієрею о. Олександру Рафальському кафедру Єпископа Таганрозького, Вікарія Єкатеринославської Єпархії.

Отець Олександр залишає Острог, в Почаївській Свято-Успенській Лаврі приймає монашеський постриг з іменем Федора, в честь Преподобного Федора, князя Острозького, і відразу вводиться в сан архімандрита. 25 липня 1942 року в Успенській церкві Почаївської лаври архімандрит Федор приймає священну хіротонію во єпископа Таганрозького. Однак воєнні дії не дали можливості єпископу прибути до місця призначення. А 25 серпня він одержує призначення Єпископом Ровенським, Вікарієм Волинської Єпархії. В 1942 чи то в 1943 році, в день Різдва Богородиці (21.IX), Єпископ Федор відправив літургію в Свято-Воскресенській церкві м. Острога і був на трапезі в нашому будинку, в якому тоді проживав настоятель церкви Митрофорний протоієрей о. Григорій Гобчанський.

Коли в ході II світової війни стався перелом і радянські війська стрімко просуvalись на Захід, наш Владика зрозумів, що лишатись на Волині – це

означає потрапити в тенета НКВД і опинитись на Соловках або на Колимі. Сталося так, що в кінці грудня 1943 року мені довелося бути в Рівному і відвідати Владика. Секретарем Єпархії був брат моєї однокласниці Петро Мурин. Я прийшла в Єпархію, яка розміщувалась біля собору, і назустріч мені вийшов дуже поважний і любимий острожанами пастир, який в моїй особі прощався з Острогом. Його глибокі очі були наповнені сумом, він розумів, що прощається з рідною землею назавжди. Владика пояснив мені, чому він вирішив евакуюватись, і що майбутнє його є невизначеним. Через мене передав своє пастирське благословення своїм колишнім парафіянам і дорогому його серцю місту.

За кордоном православне духовенство зосередилось в Німеччині, в м. Мюнхені. Тут, в серпні 1945 року, Єпископат Української Автономної церкви на своєму Соборі вирішив увійти до складу Російської Православної Церкви за кордоном. До неї увійшла і Білоруська Автономна Церква.

Закінчилась II світова війна. Православна церква в багатьох європейських країнах підпала під вплив комуністичних державних режимів, втратила багато церков, бібліотек, церковної власності. Нелегко жилося православному духовенству і в Мюнхені, в якому відчувався вплив комуністичних комісарів, неприязнь місцевого населення і відсутність коштів. Духовенству з теренів СРСР пропонували повернутись на Батьківщину. Тому керівництво РПЦЗ перебазувалось в Женеву, де Швейцарія навіть запропонувала видати їм паспорти. Частина архієпископів залишилась в Мюнхені, де в 1946 році відбувся Собор, на якому зміцнили зв'язок з парафіями в різних країнах, а також відсторонили пропозицію Патріарха Московського і Всєї Русі Алексія (Симонського) про підпорядкування Зарубіжної церкви Москві.

Собор прийняв рішення створити нову кафедру в далекій Австралії, призначивши на неї Преосвященнішого Федора (Рафальського), колишнього єпископа Ровенського, з титулом Єпископа Австралійського. Два роки і 5 місяців тривали клопоти про одержання візи в Австралію. Потрібно було пройти і суворий медичний огляд. Тому зайняти свою нову австралійську кафедру Владика Федор зміг тільки в листопаді 1948 року.

Австралійський період життя і архієрейське служіння висвітлено в книзі протоієрея Михайла Протопова до 50-ти річчя Австралійсько-Новозеландської Єпархії (1998 р.) під назвою «Преосвященний Федор (Рафальський), Архієпископ Сіднейський і Новозеландський (1855-1955) і його епоха». Архієпископ Федор був першим православним архієпископом в Австралії. Після його смерті Австралійською єпархією очолювали: Архієпископ Савва (Раєвський), Феодосій (Путілін), Павел (Павлов). Тепер Австралійською єпархією керує п'ятий єпархіальний архієрей

Преосвященніший Архієпископ Іларіон (Капрал). Він на прохання Рівненського Архієпископа Варфоломія переслав цю книгу на Рівненщину. Сталося так, що о. Михайло Протопов, який є автором книг про 4 австралійських архієпископів почав їх життєпис з четвертого – Архієпископа Павла. Тому про Архієпископа Федора виявилось найменше матеріалу, адже пройшло вже піввіку, автор особисто його не знав, і він визнає свою помилку, що не написав насамперед про Архієпископа Федора.

Більша частина книги присвячена зародженню і розвитку православ'я в Австралії. І починає свою розповідь автор з 1807 року, коли перші російські пароплави з'явилися біля берегів Австралії. Ми маємо змогу дізнатися про перших священників-місіонерів і перші невеличкі парафії, що об'єднували православних людей.

Після II світової війни в Європі опинились мільйони знедолених людей, які залишились без Батьківщини, житла, засобів існування, які не змогли прийняти ідеологію новостворених держав. Починаючи з 1948 року, сотні тисяч людей виїхали з Європи в країни Північної і Південної Америки, Північну Африку, Австралію і Нову Зеландію. Архієрейський Собор РПЦЗ в 1946 році вирішив призначити в Австралію єпископа тому, що кількість православних збільшувалась там з прибуттям кожного пароплава. Не дивлячись на те, що на той час в Австралії вже були православні священники, але церков і духовного життя як такого не було. Богослужіння відправлялись в грецьких і сирійських храмах. Люди не цікавилися богослов'ям і були не оцерковлені.

Архієпископ Федор прибув у Мельбурн 8 листопада 1948 року на пароплаві «Дерна» разом з протодияконом Петром Грицаєвим. В Мельбурні Владику зустріли Архімандрит Федор (Пудашкін) і Ієромонах Афанасій (Могильов) – старожили міста. Своєю кафедрою Владика обрав м. Брісбен. Через певний час зрозумів, що архієрейську кафедру треба перенести в Сідней. В той час Австралія ще була домініоном Англії. Губернатор привітно прийняв настоятеля Російської Православної церкви, а керуючий англійканською церквою запропонував Владичі тимчасово відправляти богослужіння в їх церквах. В Сідней на той час була лише домашня церква, в якій не поміщалось навіть 200 людей. Потрібно зазначити, що влада Австралії розміщувала прибулих людей в таборах, де вони виконували різну роботу на протязі двох років, і тільки після цього терміну могли влаштуовуватись на самостійне життя. Були серед цих поселенців і священники, яким доводилось вдень працювати робітниками, а у свято відправляти службу в пристосованих приміщеннях. Автор багато розповідає про перших священників, про труднощі в організації парафій. Потрібно було шукати кошти, купувати землю, будувати невеличкі скромні церкви.

Серед священників були також різні люди, не всі змогли пристосуватись до вимог, ставлення парафіян також не завжди було таким, як хотілося б.

21 серпня 1949 року загальні збори парафії постановили купити гарну ділянку землі в Стратофільді за 1915 фунтів і побудувати кафедральний собор в ім'я Святих ПершOVERХОВНИХ Апостолів Петра і Павла, який вміщав 500 чоловік. 8 лютого 1950 року загальні збори і Архієпископ Федор затвердили проект австралійського архітектора Масгоффіна. Заклали Свято-Петропавлівський собор в 1951 році. Владика Федор віддавав всі свої сили на створення Єпархії, систематично відвідував далекі і близькі парафії, знайомився з життям і пастирським служінням у православних об'єднаннях, допомагав, радив, часом втручався в конфлікти, цінував пастирів-трударів і відмічав їх вдале пастирське служіння.

В 1951 році Владика тричі відвідав Брісбен, тричі Мельбурн, Аделаїду, табори Скайвілл, Грега, Батхерет, Вайкол і Бонегіллі. В 1951 році був проведений Перший Єпархіальний З'їзд Австралійсько-Новозеландської Єпархії. Тривав він три дні.

І ось прийшов святковий день – 27 грудня 1953 року в Сідней зібралось багато духовенства і гостей з різних парафій Єпархії: відбулось освячення Св.-Петропавлівського кафедрального собору. Зросла кількість парафій, і 5 вересня 1954 року в Сідней прибув Владика Савва для допомоги Правлячому Архієпископу Федору. Після знайомства з ним, і вивчивши єпархіальне життя, 17 вересня Владика Савва відбув в Мельбурн. Архієпископ Федор не відзначався міцним здоров'ям. Ще перебуваючи в Острозі, він часто мав проблеми зі шлунком. В день Благовіщення Владика Федор почував себе добре і з великим піднесенням відправив Божественну літургію разом із 4-ма священниками і при великій кількості людей. А в ніч на 8 квітня з'явилась шлункова кровотеча. Лікарі ствердили, що до цього спричинила виразка дванадцятипалої кишки. Перебування Владика в лікарні здоров'я не покращило. 22 квітня Владика Савва, який з 15 квітня вступив в тимчасове виконання обов'язків Єпархіального Єпископа, викликав о. Федора Михалюка причастити Архієпископа. Це було в день Страсної П'ятниці. На перший день Паски стан здоров'я Владика значно погіршав. В середу Владика соборували. І з цієї миті він постійно говорив, як його похоронити. Він просив одягнути на нього ризи, подаровані Владикою Афанасієм, дати в руки хрест о. Мефодія. Просив похоронити його в церковній оградці, щоб він міг молитися разом зі своєю паствою і щоб усі православні Єпархії молились за нього, особливо перші сорок днів. 23 квітня стався інсульт. У всіх храмах Єпархії відправляли молебні за здоров'я хворого Архієпископа Федора. Але Всевишній 5 травня 1955 року призвав до себе свого вірного раба.

Похорон Новопредставленого Архієпископа Федора відбувся 7 травня в Свято-Петропавловському кафедральному соборі. Відправляв службу Владика Афанасій, 2 архимандрити і 10 священників. Після Літургії Єпископ Савва сказав надгробне слово. Він розповів про життєвий пастирський шлях Архієпископа Федора, згадав, що будучи настоятелем собору в м. Острозі, він докладав багато зусиль, щоб протистояти придушенню православ'я, яке здійснювала польська влада. Також відмітив, що покійний владика був засновником і організатором першої православної Російської Єпархії в Австралії. Що стосується його особистих якостей – це була глибоко і по-справжньому православна людина, тільки в Православ'ї він бачив шлях до спасіння. Він був людиною з доброю душею і відкритим серцем. «Ми глибоко віримо, що Бог не залишить без нагороди його заслуги – його працю на ниві Христовій і разом з праведниками воздасть йому хвалу. А тут, на землі, вічним пам'ятником йому буде служити цей собор, в ограді якого буде лежати його тіло».

Надгробне слово сказав о. Федор Михалюк і Владика Афанасій.

В книзі о. Михайла Протопова вміщено багато фотографій і декілька Різдвяних і Пасхальних Послань Архієпископа Федора. В останньому Різдвяному Посланні (1955) Архієпископ Федор, звертаючись до своїх парафіян, говорить: «З нами Бог» – в цих словах суть і значення великого свята Різдва Христового. Двадцять років пройшло з дня, коли в мир прийшов Спаситель. Світло його вчення досягло всіх кутків світу. Його славлять на багатьох мовах і в тисячах храмів. Однак, ніколи до цих пір не стояло так гостро питання: де благотворні плоди приходу Спасителя на землю? Де той «мир на землі», який так радісно прославляють небожителі в святу ніч Різдва Христова? Майже всюди забуті і не виконуються заповіді Христа. Де немає гоніння на віру Христову, там християнська спільнота скована холодом релігійної байдужості. Релігійною байдужістю заразились дорослі люди, і це відношення до заповідей Христових передається молодому поколінню в багатьох країнах світу. Ми віримо, що як тихо і непримітно відбувся прихід Бога на землю, так тихо і непримітно здійсниться проникнення Спасителя в душу кожного віруючого християнина і в наші дні, не дивлячись на глибоку духовну байдужість в наш час».

Нехай збудуться слова нашого пастиря!